

Ledare Nyhetsbrevet ”Varning Schönfelder” nr 3 den 1 mars 2009

Dags för en kriskommission inom turism & kollektivtrafiken?

Vi lever i historiska tider – som kräver historiska åtgärder där Toni föreslår en kriskommission både för turism och kollektivtrafiken.

Den sammantagna bilden av läget i Sverige är dystert. Så dystert att det är dags att tänka i helt nya banor. Vi lever i historiska tider, det upprepar jag ofta, men det är värt att komma ihåg. Och de historiska tiderna kräver historiska åtgärder - och historiska idéer. Att det blev så här är för nästan alla en överraskning för oss andra som sett vart vi var på väg förlöjligades med absolut tystnad, det sedvanliga försvaret från personer som saknar vyer. Nationellt nödläge deklarerar Anders Borg och Stefan Ingves sänker räntan i dramatiska steg. Svensk ekonomi vid avgrundens rand. Där alla tvekar om vägen ut så ser verkligheten ut.

Utredningen som GD Ulf Lundin presenterade den 19 februari var spännande, dels den sedvanliga reaktionen från branschen, hur skall det gå? Kan det vara möjligt att avreglera, och sedan kompromissen att den kommande avregleringen skulle sakta fasa in med start 2011. Det går inte av det enkla skälet att det saknas pengar i Sverige för att hålla igång den svenska kollektivtrafiken där man slösar på pengar som aldrig. När en av representanterna från Skånetrafiken kommenterade om att man inom svensk kollektivtrafik satsat över 2 miljarder i ett biljett system som ännu inte fungera, var även jag platt, och undrade stillsamt hur är detta möjligt och varför åtalas inte samtliga för förskingring av skattemedel? Svaret är enkelt i Sverige tillåts man förskingra 191 miljarder kronor ur AP fonderna dvs våra pensionspengar och det får fortgå.

Skillnaden med USA och UK är att där jagar man alla som orsakad finanskaoaset i världen, mer därom i en annan artikel i detta Nyhetsbrev.

Låt mig förklara varför det krävs en nationell samling med nya infall som förändra och minska skattebördan:

1) Det ekonomiska läget.

Vi ser nu dramatiska siffror, med ett BNP-fall utan motstycke. Riksbankens räntesänkning och dystra prognos, Anders Borgs tal om nationellt nödläge och Sven-Otto Littorins spådom om ”skitår” är tecken på lätt panik i det finanspolitiska läget. Ekonomiska krisen är till viss del importerad men Sveriges exportindustri har levt med att andra lånar till konsumtion och många svenska har varit med och spekulerat i aktier och fonder därför skall man vara väldigt lågmäld och bara pekar på USA. Det kommer också att fortsätta vara så, när länder i vår närhet (läs Baltikum) nu tar hårda smällar som våra svenska banker har ett alldeles eget ansvar. Vår stora exponering mot exportindustrin gör oss extra känsliga, något som hittills buffrats av ”devalveringen” av den svenska kronan och varit orsaken att vi inte fått lov att vara med i EURO samarbetet och inte som många tror att vi i Sverige är en egen planet i universum.

2) Arbetslösheten.

De stora industriföretagen om framtidens kompetensbehov, två saker är glasklara. Det råder fritt fall i en rad stora företag, där man fullständigt saknar en känsla för var botten går. Och då kommer alla direktörer med någon slags självbevarelsedrift att ta i ordentligt i sparkkraven och det enklaste är alltid att sparka ut medarbetare som lagt ned sin energi för firman, det gäller inte längre, slit och släng. Fler jobb än nödvändigt kommer att ryka. För den andra

glasklara saken är att det när det väl vänder kommer att råda kompetensbrist på en rad svenska storföretag och då får vi höra om den stora klagan att folk inte finns, skolan inte utbildar nu måste vi importera folk från andra länder för att fylla hålen som våra VD:ar själv är orsaken till.

3) Låsningarna.

I ett tidigt skede av krisen agerade regering och Riksbank för att rädda det finansiella systemet. 1500 miljarder pumpades in, men effekten blev inte den önskade. Man räddade bankerna, men det finansiella blodomloppet har bottenfrusits. Det får nu dramatiska effekter och kostar både jobb och konkurser för kreditberoende handelsföretag och sunda småföretag som vill expandera. Idag står finansminister Anders Borg och skäller som en bandhund på bankerna för att de inte sänker räntan och inte lånar ut pengar. Det döljer bara det faktum att han saknar maktmedel att få dem att göra det. Vi har för få ägare i Sverige. Det finns inte tillräckliga förutsättningar för att utveckla bra ägare. I dag finns för lite ägarkraft, förmåga att utveckla företag. Det räcker inte att försöka åstadkomma detta bara genom ändringar av bolagsskatten.

4) De stora framtidsbesluten.

Ska vi rädda bilindustrin i Sverige eller inte? Hur ska vi trygga energiförsörjningen? Vilka företag ska ha stöd, vilka ska inte ha det? Det vi väljer idag kommer att få stora konsekvenser framöver. Det är värt att samla bred kompetens och uppslutning bakom dem och börja handla, avreglera där det går och minska statens exponering, släpp fram krafterna som kan och vill, bryt upp monopolen.

5) Behovet av att röra sig snabbt.

Det finanskrisen 2008 redan bevisat är hur otroligt snabb och global smittan är. Den har krävt en aldrig tidigare skådad snabbfotad het från politiken sådant är man inte van vid i den svenska byråkratin och ännu sämre tycks förståelsen vara hos folket som lever på skattebetalarna där har krisen ännu inte nått fram. Det måste ställas krav på fack och arbetsgivare framöver. Om vi på allvar tror att krisen är allvarligare än något vi skådat det senaste seklet kommer det dessutom att krävas dramatiska åtgärder: lönesänkningar, statlig intervention etc. Åtgärder som kräver en samarbetsanda och en mötesplats för snabbt agerande. Hur får vi fler ägare? Sverige riskerar att bli en dotterbolagekonomi. Många sysslar med andras pengar, men vi behöver fler som kan göra detta för sig själva. I ett perspektiv över tiden kan konstateras att också lågbetalda jobb kan bli välbetalda när saker och ting utvecklas och här spelar utvecklingen inom turism stor roll om man tar fram en helhets lösning som slår igenom alla branscher utan att den belasta statskassan, förslag finns, frågan är vem som vågar sammanställa den?

6) Möjligheterna.

Krisen är inte bara ett svart bråddjup. Vi ser en omritning av den globala konkurrenskartan. Den som har cash i kassan, is i magen och lite visioner kan som nation gå betydligt stärkt ur det som nu pågår. En styrkeposition som kan ge möjligheter under decennier. Dessutom kommer krisen att skapa möjligheter att göra upp med gamla låsningar och trauman, och böttna i en ny, modern agenda, anpassad till moderna utmaningar och inte byggd efter gamla skyttegravar. svensk kollektivtrafik, svensk turism och kärnkraftsfrågan är bra exempel. Men det kräver visioner och en trygghet om att allt inte kommer att politiseras, utan användas just framåtriktat.

En sak är säker: Det som nu pågår är inte en liten svacka och så kommer allt att återgå till det normala igen, bara vi blundar och hoppas. Även om många just nu agerar så. Den här krisen kommer att rita om kartan, beteenden och marknader för oss alla.

Det finns en tradition i Sverige att instifta kriskommissioner i efterhand, för att granska vad som gick fel. Den här gången borde vi göra tvärtom: instifta en kriskommission för kollektivtrafiken som går snabbare fram än den av Ulf Lundin föreslagna vägen av avreglering, det krävs att VisitSweden fd Sveriges Turistråd lägger fram en nationell samlingsplan som alla kan sluta upp kring och sedan diskutera förslagen med representanter från alla viktiga delar i samhället, för att undvika att göra fel och möta de historiska och snabba utmaningar som vi nu möter. Och kanske vinna något på köpet i den globala konkurrensen. Det vore väl en variation mot att ha en kommission som utvärderar vad som gick snett? Om inte politiken tar initiativet borde näringslivet, branschorganisationerna göra det. Det är en unik chans att skapa ett nytt samarbetsklimat, ett nytt nationellt "Saltsjöbadsavtal" om du så vill för olika branscher som har det gemensamma målet, minska byråkratin, minska skattebelastningen på sikt, och minska allt som reglerar och hindrar från fri konkurrens.

En kris som denna kräver nya tankar och en ny agenda.

För socialdemokrater är det alltid lättare att sänka skatten för juridiska personer än för fysiska personer. Men min bedömning är att det är viktigare att sänka skatten på ägande. Det är fel att bara se det som skatten på sparande. Med skillnad mot utlandet blir skatten en diskriminering av svenska ägare. Det är stort problem, sade Kjell-Olof Feldt

Låt oss starta samtalet här: Behöver Sverige en kriskommission? Svaret är JA, och vilka nya grepp behöver vi ta för att ta oss ur krisen?

Här har du en beskrivning hur snabbt det går:

Rosenbad som dragit ned rullgardinerna ända till snömodden. Finansminister Anders Borg kommenterar Riksbankens sänkning av styrräntan till den lägsta nivån någonsin i Sverige, 1 procent. För fyra månader sedan var räntan över 4 procent. Räntesänkningen är absolut nödvändig. Sverige är i en nationell kris, enligt finansministern.

"Vi sitter alla i samma båt och måste hjälpas åt", säger Anders Borg på en av alla presskonferenser. Det är inte långt ifrån att han stämmer upp i "We shall overcome". Låntagarna jublar över de sänkta månadskostnaderna. Ett miljonlån blir nu nästan 600 kronor billigare i månaden efter skatt. Men de ekonomiska bedömarna är inte lika lättcharmade av Riksbankschefens generositet. SEB:s chefekonom Robert Bergqvist inleder med fet stil kallelsen till presentationen av sin nya ekonomiska rapport:

"Den globala ekonomiska och finansiella krisen har nått enorma proportioner".

Det var länge sedan sikten i svensk ekonomi var så dålig: "Genom oprövad terräng på väg mot en ny värld", sammanfattar Robert Bergqvist sina slutsatser.

Arbetsmarknaden är stendöd (*se också vad svensk kollektivtrafik med sin vd Charlotte Wäreborn Schultz har för kommentar längre fram i artikeln*).

Sanningen är att Arbetslösheten ökar snabbt mot katastrofnivåerna i början av 1990-talet. Varslen har nått tidigare skyddade hamnar, som huvudstaden Stockholm. I december var drygt 300 000 personer i Sverige arbetslösa, motsvarande 6,4 procent av arbetskraften, enligt Statistiska centralbyrån (SCB) som alltid arbetar med backspegeln. Riksbanken befarar att

arbetslösheten stiger till 8 procent i år och drygt 9 procent under andra halvåret 2010. Det innebär ytterligare 150 000 personer utan jobb – oavsett hur låga räntor de har på sina bolån. 450 000 personer kommer att vara arbetslösa i Sverige en bra bit in på 2010 där redan 1,5 miljoner är tagna ut ur arbetsmarknadsstatistiken som lever på skattebetalarnas bidrag som inte räcker varför staten Sverige måste öka sin skuldsättning genom lån.

Riksbanken spår i sitt ”bästa” scenario. Risken enligt mera oberoende experter är att arbetslösheten brakar över 10 procent att var 10 :e arbetsför är utan arbete.

Föreningen svensk kollektivtrafik som lever vid sidan om verkligheten

Det är nästan för patetiskt att föreningen svensk kollektivtrafik 100% finansierat med skattemedel, med sin vd Charlotte Wärebörn Schultz klär av sig med en blänka i tidningen DI *”Kollektivtrafiken är en av få motorer som kan gå för fullt i lågkonjunktur och (där) finns det lediga jobb”*. Man blir matt av denna fullständiga okunskap över att kollektivtrafiken finansieras med skattepengar som dränera statskassan med just nu 30 miljarder kronor årligen vilket innebär att alla inom kollektivtrafiken bokstavligen är statsanställda dvs planhushållningen i sin värsta avart.

Hittills har industriföretagen varslat mest: Volvo, Sandvik, SSAB och Atlas Copco skär i lönelistan. Efter dem kommer nu turen till tjänsteföretag inom handel och företagsservice, precis som i USA. Den amerikanska kaffekedjan Starbucks har sprungit rakt in i kökskaklet, trots att vd Howard Schultz länge hävdat att hämtkaffet rinner på lika bra oavsett ekonomisk temperatur. Senaste kvartalet minskade Starbucks vinst med 69 procent. Kedjan kommer nu att stänga mer än 300 ”olönsamma” kaféer som i dag sysselsätter 6 000 anställda. Starbucks drar också ned på expansionsplanerna från 470 till 310 nya kaféer i år. Starbucks trubbel är en tydlig vink om hur svårt det är att driva kaféer, restauranger och butiker när konsumenterna inte är trygga att spendera något som också den svenska hotell och restaurangnäringen fått lära sig. Vid sidan om den privata tjänstesektorn i Sverige skälver den stora offentliga sektorn av ekonomiska svårigheter. Kommuner och landsting, som sysselsätter en tredjedel av den svenska arbetskraften, möts av färre intäkter samtidigt som kraven på utbetalningar ökar och dit hör kollektivtrafiken och den svenska turism som styrs av verklighetsbefriade politiker vilka förbruka någonstans mellan 3-5 miljarder kronor årligen utan att det sker något konkret, och så här har man hållit på i årtionden.

Det räcker inte med låga räntor för att ekvationen ska gå ihop. Låga räntor kommer i teorin att stimulera nya investeringar som genererar fler jobb, men det tar tid för den processen att ticka igenom. Det krävs också ökad tillgång på krediter för att möjliggöra investeringarna till hyggliga kalkyler, men bankerna är fortsatt återhållsamma. Sveriges produktion, BNP, väntas falla enligt Riksbanken med 1,6 procent i år och andra experter hävdar att det landar runt katastrofala 6%. Efter mycket svaga siffror från industrin för december är risken stor att prognosen åker ned ytterligare och här har vi ett av problemen att vi arbeta med backspegeln och har inte förmågan att se framåt, först skall krisen inträffa innan merparten av dom som sitter vid makten förstår och acceptera faktum, men lösningar och viljan till förändringar saknar man lika väl.

I andra länder, som USA och Storbritannien, Grekland, Polen, Ungern, Portugal, Spanien och Irland – för att inte nämna Island – ser det ännu värre ut. Men skadeglädjen biter tillbaka. Problemen i andra länder innebär att Sverige får sämre möjligheter att exportera. Den sinande handeln är svår att kompensera för, eftersom exporten står för mer än hälften av Sveriges BNP. Just nu faller vår export mer än under 1990-talskrisen som mer var en självförvållad svensk kris inom banker och fastigheter.

Den senast publicerade statistiken visar att industriproduktionen var drygt 20 procent lägre i december 2008 jämfört med december 2007. Orderingången minskade med 22 procent. Något liknande har inte Sverige upplevt sedan kostnadskrisen på 1970-talet. 1990-talskrisen var i jämförelse både kortare och mindre markerad. SCB spår att första kvartalet 2009 blir lika illa. Teknikföretagen har ofrivilligt byggt upp stora lager som gör att de inte kommer att dra i gång produktionen under den närmaste tiden. Kapacitetsutnyttjandet i industrin är nere på knappt 84 procent och den minskar genom att man arbetar halvtid eller lägger produktions fria veckor. Störst är sättningen i verkstadsbolagen och fordonsindustrin. I teleproduktfabrikerna snurrar hjulen fortfarande hyfsat då man ligger längre bort i den ekonomiska "tsunamin".

Men Sverige simmar i becksvarta vatten. Nollränta i april är inte otänkbart. Samtidigt genomförs en statlig stödpolitik som saknar motstycke i världshistorien. Ingen vet hur stor injektion som behövs. Räcker det med 900 miljarder dollar i USA? Eller behövs det kanske 1.500 miljarder dollar? Den svenska regeringen avsätter 50 miljarder kronor till en stabilitetsfond för bankerna. Men SEB väljer att göra sin egen nyemission. Handelsbanken vill inte heller ha statens pengar då det innebär mindre frihet, för det skall dom hedras, när regeringen tillåter AP fonderna där det enbart sitter politisk valda personer att förlora 191 miljarder kronor på ett år, gör regeringens högljudda kritiska företrädare bäst med att hålla en lägre ton, det vore mera klädsamt.

Bankerna klarar sig, men det finansiella blodomloppet kommer inte i gång. Både storbolag och små entreprenörer klagat över bankernas djupfrysta kreditvillkor.

Från och med den här veckan avsätter Riksgälden ytterligare 5 miljarder kronor för undsättningslån till större företag inom fordonsindustrin med en omsättning på minst en halv miljard kronor. Företagen får låna pengarna mot säkerhet under sex månader, efter godkännande av regeringen och EU-kommissionen. Mindre företag i kapitalnöd hänvisas att ansöka om lån hos Almi och så glömmar man att dessa tar ut ockerräntor och ställer villkor som har en motsatt verkan.

"Tack vare att vi har så god ordning i våra finanser och det känns som att regeringen gör rätt saker och har is i magen, så kan man ha viss förtröstan att vi kommer att hantera detta, även om det sker med oerhörd smärta och ledsamhet för många, många som drabbas hårt", säger några av Sveriges främsta Industrichefer i ett gemensamt uttalande, är 1.100 miljarder kronor i statsskuld en välskött ekonomi? Svensk Exportkredit som lånar ut 200 miljarder och nu 2009 ytterligare 100 miljarder. Därutöver tillkommer 290 miljarder kronor i garantier och lån som riksgälden hanterar, och så tillkommer landstingen och kommunernas skuldsättning med ännu mer pengar, och för att gömma olika skulder som annars måste redovisas i den totala statsskulden låter man Vägverket, Banverket, Statens Järnvägar för att nämna några ta lån för olika utbyggnader och så blir det snabbt ytterligare 100 miljarder kronor. Hur skall vi få ordning på Sverige när våra Industri chefer inte ens har koll på hur Sveriges ekonomi egentligen ligger till?

Då kan man lätt ursäkta att svensk kollektivtrafik med vd Charlotte Wäreborn Schultz ropar glatt att kollektivtrafiken är okänslig för konjunkturer när man saknar hum varifrån pengarna kommer.

Forskning från Chicago-universitetet visar att bara 22 procent av amerikanerna har förtroende för det finansiella systemet i dag. Förtroendet har rasat brant de senaste månaderna och inget tyder på att det är särskilt mycket starkare i Sverige. Bristen på förtroende ökar osäkerheten på marknaden och har en förlamande effekt på finansiering och investeringar.

De stora förlusterna på finansmarknaderna bidrar naturligtvis till den urholkade tilltron, men forskarna konstaterar också att en viktig faktor i förtroenderaset är regeringens hantering av krisen. Majoriteten av de 1 000 tillfrågade amerikanska hushållen anser att staten bör ingripa för att lindra krisen, men 80 procent svarar att sättet som regeringen ingripit har minskat deras förtroende för finansmarknaden.

”En huvudförklaring till det skadade förtroendet är att folk uppfattar det som att reglerna har ändrats mitt under spelets gång. Det är exakt vad regeringen har gjort. Vad som är mest chockerande är hur djupt det har påverkat förtroendet hos genomsnittssamerikansen”, kommenterar Luigi Zingales, professor i finansiell ekonomi vid Chicago-universitetet. Statsstöden innebär också stora påfrestningar på statsfinanserna.

Svenska staten hade ett budgetöverskott på 135 miljarder kronor 2008, hur nu att minska en skuld från 1.200 till 1.075 miljarder kronor kan bli ett överskott har jag då aldrig förstått, men ”överskottet” raderas nu hastigt ut. Riksgälden räknar med ett budgetunderskott på 90 miljarder kronor 2009 och 65 miljarder kronor 2010, det är lek med siffror som lär revideras kraftigt och inte till det bättre.

De väntade budgetunderskotten inkluderar inte utlåning till Svensk Exportkredit (SEK). Riksdagen har bemyndigat regeringen att ge SEK en låneram hos Riksgälden på 100 miljarder kronor. Regeringen har ännu inte fattat beslut om hur den ramen ska utnyttjas och det är därför svårt att bedöma hur mycket SEK kommer att belasta statsbudgeten. Om SEK utnyttjar hela sin lånemöjlighet kan det statliga budgetunderskottet dra i väg lika högt som efter inrättandet av bankakuten 1993. Hallå det är inte siffror från spelet monopol utan en mörk verklighet där varje krona skall intjänas av hyggliga medborgare som åt total lurade.

”Viktigt för de svenska bussbolagen och turistföretagen är att skydda sin likviditet. Nu går det inte att sitta still på kontoren hos branschföreningarna, vi måste vara ute och hjälpa, förstå och stötta våra medlemmar, leverantörer och medarbetare. Det blir lite att ta en dag i sänder. Men det är viktigt att också resonera om möjligheterna och inte bara om problemen” och för att detta skall vara möjlig måste vi inse varifrån pengarna kommer och hur vi kan minska utflödet från, kommunala, statliga, företag där cheferna måste ta sitt ansvar eller avskedas, det måste vara slut att enbart bevaka inpinkade revir, kosta vad det vill.

90 procent av statens skatteintäkter är på arbete och konsumtion. Debatten handlar ofta om fastighetsskatt, kapitalskatter med flera men dessa skatter kan aldrig finansiera våra offentliga åtaganden. Det som måste diskuteras är hur vi får fler välbetalda arbeten i Sverige och vad som egentligen ska ingå i det offentliga åtagandet.

Sverige behöver en ny skattereform som gör att vi behåller resurser som talang, marknadsföringsförmåga och kompetens. Hela batteriet av förmågor behövs för att göra ett näringsliv konkurrenskraftigt. Ett sådant skattesystem måste vara enkelt, lika för alla och stabilt. Vi har nu bevittnat hur snabbt det kan svänga om man inte tar hand om kompetensen utan skriver ut dessa ut ur landet, det blir snabbt tomt som visar sig i kriser som denna.

Då detta Nyhetsbrev engagera sig inom kollektivtrafiken och svensk turism som båda är till huvudsak finansierad med skattemedel, pengar som används för att stoppa i hög grad innovativa företag är förslaget om en kriskommission mer än berättigat.

Utvecklingskraftsprincipen, att skatter så lite som möjligt ska förhindra framväxten av nya och välbetalda jobb, är det viktigaste för ett skattesystem och det innebär avreglera där det går

och det snabbt, för att det skall vara möjlig, inrätta var för sig en kriscommission inom turism och en för kollektivtrafiken, den positiva hävstångs effekt är överväldigande.

Inom kollektivtrafiken har Ulf Lundin fått uppdraget att komma med ett nytt förslag och syftet måste vara att minska statens, kommunerna och landstingens ekonomiska exponering, Ulf's resonemang den 19:e februari 2009 var väldig mjuk och behöver öka tempot för att det skall bli någon verkan i statsekonomin, inom turism har man inte ens kommit igång med någon som helst förändring, insikten är låg, det är skönt att vara inbäddat i bidrag ca 3-5 miljarder årligen utan att ta ansvar, en folksjukdom som kräver akutåtgärder, i det mån det är möjligt och läkarna inte är lediga, på kurs, utomlands för studie eller svartjobb, pappa lediga, eller bara är sjukskrivna medans akutmottagningar på sjukhusen skicka hem vanliga hyggliga arbetare, det gäller förstas inte vissa inom staten, landstingen och kommunalanställda tjänstemän som har en egen kö i sjukvårds systemet. Något som får mina tankar gå till boken Farnen, alla är vi jämlika grisar men så finns det extra lika grisar, ja jissus!